

УДК 351

JEL: D72; D79; H11; R59

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-112-117>**ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ**

©2022 ЛУКАШЕВСЬКИЙ Ю. О.

УДК 351

JEL: D72; D79; H11; R59

Лукашевський Ю. О. Основні характеристики участі громадян у місцевому самоврядуванні

У статті проведено теоретичний аналіз сутності процесу участі громадян у місцевому самоврядуванні. Встановлено, що участь громадськості в місцевому управлінні слід розуміти як: незалежну участь громадян (широкої громадськості) в місцевому управлінні, у формах прямої демократії; узаконення громадянами діяльності органів місцевого самоврядування шляхом реалізації виборчих і контрольних прав; належної участі громадян, соціальних суб'єктів у прийнятті рішень та/або виконанні державних завдань, у тому числі послуг, органами місцевого самоврядування у сфері місцевих, територіальних чи регіональних справ, а також державних справ. Зазначено, що існуючі наукові розробки та проведений аналіз дозволили зробити висновок про необхідність вивчення участі громадськості в місцевому самоврядуванні на основі конкретизації ключових характеристик, а саме: рівня, форми та механізмів участі. Відповідно до класифікації Шеррі Арнштайна наочно інтерпретовано групи рівнів участі громадськості в місцевому самоврядуванні та ієрархію процесу громадської участі залежно від рівня впливу суспільства. Проаналізовано та виокремлено практики демократичних країн щодо участі громади в місцевих справах і безпосередньої участі в місцевому самоврядуванні. Встановлено, що одним із головних завдань у цьому питанні є співпраця громадян з органами влади для вирішення нагальних питань загальнодержавного та місцевого значення, що може бути реалізовано шляхом запровадження прямих форм участі громадян у місцевому самоврядуванні. В Україні активно проводиться трансформація демократичних процесів і поступово формується сильне й активне громадянське суспільство. Одним із головних завдань у цьому питанні є співпраця громадян з органами влади для вирішення нагальних питань загальнодержавного та місцевого значення, що може бути реалізовано шляхом запровадження прямих форм участі громадян у місцевому самоврядуванні. Наведено ключові характеристики реалізації участі громадян у місцевому самоврядуванні.

Ключові слова: демократія участі, місцеве самоврядування, механізми, рівні участі громадян, форми участі громадян, державне управління.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Лукашевський Юрій Олегович – аспірант кафедри державної політики та врядування, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: yuriilukashevskiy@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7255-8810>

UDC 351

JEL: D72; D79; H11; R59

Lukashevskiy Yu. O. The Main Characteristics of Citizen Participation in Local Self-Government

The article provides a theoretical analysis of the essence of the process of citizen participation in local self-government. It is determined that public participation in local government should be understood as: independent participation of citizens (general public) in local self-government, in the forms of direct democracy; legalization of the activity of local self-government bodies by citizens through the exercise of suffrage and control rights; proper participation of citizens, social actors in decision-making and performance of the State tasks, including services, by local self-government bodies in the field of local, territorial or regional affairs, as well as the State affairs. It is noted that the existing scientific developments and the carried out analysis allowed to conclude about the need to study public participation in local self-government based on the specification of key characteristics, namely the levels, forms and mechanisms of participation. The the groups of levels of public participation in local self-government and the hierarchy of the process of public participation depending on the level of public influence are interpreted according to the Sherry Arnstein classification. The practices of democratic countries regarding community participation in local affairs and direct participation in local self-government are analyzed and singled out. It is determined that one of the main tasks in this issue is the cooperation of citizens with the authorities to address pressing issues of national and local importance, which can be achieved through the introduction of direct forms of citizen participation in local self-government. Ukraine is actively transforming democratic processes and gradually forming a strong and active civil society. One of the main tasks in this issue is the cooperation of citizens with the authorities to address pressing issues of national and local importance, which can be achieved through the introduction of direct forms of citizen participation in local self-government. The key characteristics of the implementation of citizen participation in local self-government are given.

Keywords: participatory democracy, local self-government, mechanisms, levels of citizen participation, forms of citizen participation, public administration.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Lukashevskiy Yuriy O. – Postgraduate Student of the Department of Public Policy and Governance, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: yuriilukashevskiy@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7255-8810>

Демократія участі – це ширша категорія політичних повноважень, ніж пряма демократія. Вона поєднує в собі риси дорадчої, прямої та непрямой демократії. Демократія участі, як свого роду компроміс між інститутами прямої демократії

та представницької демократії, більшою мірою служить громаді, особливо місцевим громадам [9]. Соціальна участь відбувається за допомогою форм прямої демократії в широкому сенсі, що дає змогу включити до цього каталогу інститути, які в літературі з цього

питання іноді називають напівпрямою демократією та які становлять проміжну категорію між прямою та представницькою демократією.

Відповідно до цього поділу істотною ознакою прямої демократії є можливість прийняття остаточних рішень суверенно. Носієм цього типу демократії є ідея соціальної участі, яка являє собою цікавий предмет дослідження в різних дисциплінах, у тому числі в юридичних науках, політології, менеджменті.

Залучення мешканців до безпосереднього прийняття рішень – не новий інструмент. Наука про політику й управління розглядає це явище, намагаючись визначити його значення з точки зору поліпшення функціонування державного управління, особливо в контексті участі окремих осіб і соціальних формальних та неформальних груп у прийнятті рішень і виконанні суспільних завдань.

Чим раніше громадяни будуть залучені до процесу прийняття рішень, тим більшою буде можливість для них прийняти рішення, що збалансує інтереси обох сторін процесу участі.

Місцеве управління є найбільш наближеним до громадян рівнем здійснення публічної влади. Як система механізмів вирішення проблем локального значення ця сфера передбачає максимально ефективне використання ресурсів, що знаходяться в розпорядженні громад, для потреб певної території та її мешканців [10]. Принцип субсидіарності, що лежить в основі здійснення влади на місцях та є одним із ключових демократичних стандартів муніципального управління, декларує:

- ✦ по-перше, обмеженість втручання центрального рівня управління у вирішення питань місцевого значення;
- ✦ по-друге, максимальне залучення членів територіальних громад безпосередньо до процесу здійснення влади на певній території.

Таким чином, місцеве управління являє собою сукупність інституційного каркасу, а також процедур і механізмів безпосередньої демократії, які забезпечують максимальний вплив населення на ухвалення рішень влади на локальному рівні.

Значний внесок у дослідженні питань демократії, зокрема у світлі вивчення й аналізу місцевого самоврядування, зробили як зарубіжні, так і вітчизняні автори, серед яких: М. Баймуратов, Д. Бернс, С. Була, О. Буріна, Дж. Брукс, В. Гнатюк, В. Гельман, В. Кампо, С. Крамаренко, Ж. Марку, Ю. Молчанова, Н. Наумов, О. Новосьолова, Є. Садикова, К. Стоун, В. Рейсінгер, Д. Райбот, І. Халій та інші [2; 10; 11].

Існуючі наукові розробки та проведений аналіз дозволили зробити висновок про необхідність вивчення участі громадськості в місцевому самоврядуванні на основі конкретизації ключових характеристик.

Відповідальність за ефективність системи місцевого самоврядування несуть не лише органи управ-

ління, які утворюють відповідну систему, а й члени територіальної громади. За таких умов необхідною вимогою є забезпечення тісної взаємодії між інститутами влади на місцях і громадянами. Забезпечення ефективності такої взаємодії потребує механізмів, які передбачають:

- ✦ прямі, прозорі та чесні вибори голови та депутатів місцевої ради;
- ✦ прозорість і підзвітність функціонування органів місцевого самоврядування;
- ✦ відповідальність депутатів місцевих рад перед територіальною громадою;
- ✦ законодавчо гарантовані інструменти участі для членів територіальної громади.

Метою проведеного дослідження є розкриття особливостей участі громадян у місцевому самоврядуванні на основі аналізу форм, рівнів і механізмів для подальшої можливості його вдосконалення.

Якщо ефективна інституційна організація місцевого самоврядування – це насамперед сфера компетенції центрального рівня державного управління, який є відповідальним за створення для цього належних правових умов, ефективність механізмів взаємодії між владою та населенням на муніципальному рівні безпосередньо залежить як від правових основ, так і від обраних на місцях способів реалізації наданих законом можливостей.

Процес громадської участі можна класифікувати по-різному залежно від рівня впливу суспільства на ухвалення рішень. До того ж, процес взаємодії влади та громадськості є надзвичайно різноманітним, до того ж, постійно відбувається його вдосконалення, а також розвиток інформаційних технологій, що приводить до запровадження нових способів участі. Найбільш розповсюдженим підходом до цього питання є систематизування форм за відповідними ознаками.

Відповідно до класифікації Шеррі Арнштайна (*Sherry Arnstein*) є вісім рівнів громадської участі, які поділяються на три групи: громадської влади – це рівні громадського контролю, делегування повноважень, партнерства; імітації участі – це рівні заспокоювання, консультацій, інформування; відсутність участі – це рівні «лікування» та маніпулювання [12] (*табл. 1*).

Імітація взаємодії з громадськістю на рівні маніпуляції та «терапії» часто породжує конфлікти й не відповідає потребам громади. Тому рівень громадського впливу в такому випадку майже нульовий.

Щодо третього та четвертого рівнів, то вони характеризуються обмеженою участю громадськості, а саме, здатністю громадян отримувати інформацію та висловлювати свою думку без гарантії, що їхня думка вплине на предмет управлінських рішень. Рівень громадського впливу в цьому випадку обмежений. Щодо п'ятого рівня, що відповідає врахуванню громадської думки, йому притаманне часткове або обмежене значення.

Рівні участі громадян за версією Ш. Арнштайна

Громадська участь Участь (впливовість)	Маніпулювання	Терапія	Інформування	Консультування	Враховання думки	Партнерство	Делегування повноважень	Громадське керування
Відсутня								
Відсутня								
Обмежена								
Обмежена								
Обмежена								
Реальна								
Реальна								
Реальна								

Джерело: сформовано за [12].

Наступні рівні характеризують реальну участь громадян у процесі планування та прийняття рішень. Участь громадськості знаходиться в широкому діапазоні взаємодій: від участі партнерства в переговорному процесі до досягнення компромісу з владою – до прийняття важливих управлінських рішень через пряме волевиявлення. Це найвищий рівень суспільного впливу, рівень істотного впливу на прийняття управлінських рішень з конкретного питання.

Популярною в науковій літературі є така ієрархія розмежування рівнів участі громадян (рис. 1).

Ці рівні впливу не є альтернативами: кожен вищий рівень впливу, звичайно, поглинає нижчі рівні впливу. Однак, на нашу думку, важливо виокремити фундаментальний рівень цієї ієрархії – процес інформування, оскільки ефективність і своєчасність цього процесу забезпечує налагодження конструктивного діалогу, що надалі сприятиме реалізації продуктивних і необхідних рішень. Необхідним є створення можливостей для доступу громадськості до вичерпної інформації про плани та дії влади, а також про реальні механізми та процедури громадського впливу. Рівень впливу громадської участі має відповідати рівню соціальної значущості проекту, який влада планує реалізувати. Інакше – соціальної напруги в громаді, суспільстві чи державі не уникнути. Як правило, потреба в активній участі членів громади в їхньому повсякденному житті є природною.

Однак громадська активність часто низька або дуже низька. До визначальних чинників такого статусу громад необхідно віднести передусім потенціал ресурсів територіальної громади (інтелектуальні та людські, природні, матеріально-технічні, земельні, інфраструктурні тощо).

У демократичних країнах думка громадянського сектора з тих чи інших питань істотно впливає на процес формування державної політики та розв'язання питань на місцевому рівні [4]. Одним із механізмів взаємодії, консультацій держави з громадськістю є громадські ради та інші подібні органи. Законодавством громадські ради визначаються як консультативно-дорадчі органи.

У країнах розвинутої демократії існує різноманіття практик участі громади у місцевих справах і безпосередньої участі в місцевому самоврядуванні [4]. В Україні активно проводиться трансформація демократичних процесів і поступово формується сильне й активне громадянське суспільство.

Одним із головних завдань у цьому питанні є співпраця громадян з органами влади для розв'язання нагальних питань загальнодержавного та місцевого значення, що може бути реалізовано шляхом запровадження прямих форм участі громадян у місцевому самоврядуванні.

Найбільш поширеними в демократичних західноєвропейських державах є такі форми співпраці громадськості та влади (як тактичні прийоми) (рис. 2).

ВИСНОВКИ

Послідовне здійснення в Україні перетворень, спрямованих на подальшу демократизацію та децентралізацію держави, а також підвищення ролі соціального діалогу в прийнятті владних рішень, здатне суттєво підвищити ефективність місцевого самоврядування та громадського сектора; створити сприятливі умови для успішного соціально-економічного розвитку територіальних громад і держави загалом. Залучення громадськості до роботи місцевих органів влади є важливим кроком у розвитку взаємодії та

Рис. 1. Ієрархія процесу громадської участі залежно від рівня впливу суспільства

Джерело: систематизовано за [1; 4; 5].

співпраці й основою для побудови довіри суспільства до влади.

Делегування повноважень громадянам є визначним механізмом підтримки сталого розвитку громади за умов обмежених ресурсів. Залучення громадськості дозволяє приймати ефективні рішення, більш успішно відповідати різним викликам і знаходити можливості для раціонального використання ресурсів шляхом ефективності інновацій. Залучення може бути ще продуктивнішим, якщо воно набуде постійного характеру як важлива складова процесу прийняття рішень.

Соціальна участь ґрунтується на спілкуванні мешканців з місцевими органами влади та їх взаємній співпраці. Тільки така двостороння діяльність може принести відповідну користь суспільству. Тому важливо гарантувати участь громадян у створенні місцевого законодавства. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Боярський О. О. Процес розширення участі людини в місцевому самоврядуванні через актуалізацію феноменології нормопроекування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 4., С. 6–23. DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2021.04.01>
2. Баймуратов М. О., Батанов О. В., Приходько Х. В. Муніципальна реформа в Україні з позиції теорії сучасного муніципалізму: у пошуках доктринального оптимуму. *Вісник Конституційної Асамблеї*. 2013. № 2–4. С. 178–191.
3. Батанов О. В., Кравченко В. В., Приходько Х. В. Партисипативна демократія в системі місцевого самоврядування: проблеми законодавчого регулювання. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 9–10. С. 12–28. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233892247.pdf>
4. Бровко О. В. Місцеве самоврядування в Польщі в контексті демократизації країн Центральної та Схід-

ної Європи : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Харків, 2018. 230 с.

5. Васильєва Н. В., Бойко О. П. Роль партисипативної демократії в побудові громадянського суспільства в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 98–105. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wpcontent/uploads/2015/06/15.pdf>
6. Дашкова К. С. Сучасний стан і напрями наукових досліджень інституціалізації взаємодії органів публічної влади з громадськістю. *Теорія та практика державного управління*. 2021. № 2. С. 25–32. DOI: 10.34213/tp.21.02.03
7. Кириленко О., Чайковська І. Перспективи запровадження бюджету участі в Україні на основі зарубіжного досвіду. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2015. № 2. С. 86–100.
8. Кужда Т., Галушак М., Галушак О. Форми та механізми демократії участі. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. № 1. С. 15–25. DOI: <https://doi.org/10.33108/sep2021.01.015>
9. Кузнецов А. О., Ігнатенко Л. Ю. Партисипативна демократія: історичні нариси. *Теорія та практика державного управління*. 2010. Вип. 4. С. 95–100.
10. Молчанова Ю. Ю. Муніципальне регулювання здійснення членами територіальної громади права на участь у місцевому самоврядуванні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2019. 236 с.
11. Наумкіна С. М., Ахмеров О. О. Сучасні тенденції розвитку інституту місцевого самоврядування. *Політикус*. 2021. Вип. 3. С. 62–69. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-3.10>
12. Arnstein Sh. R. A Ladder of Citizen Participation in USA. *Journal of the American Institute of Planners*. 1969. Vol. 35. Iss. 4. P. 216–224. DOI: <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Науковий керівник – Подольчак Н. Ю., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Інститут адміністрування післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

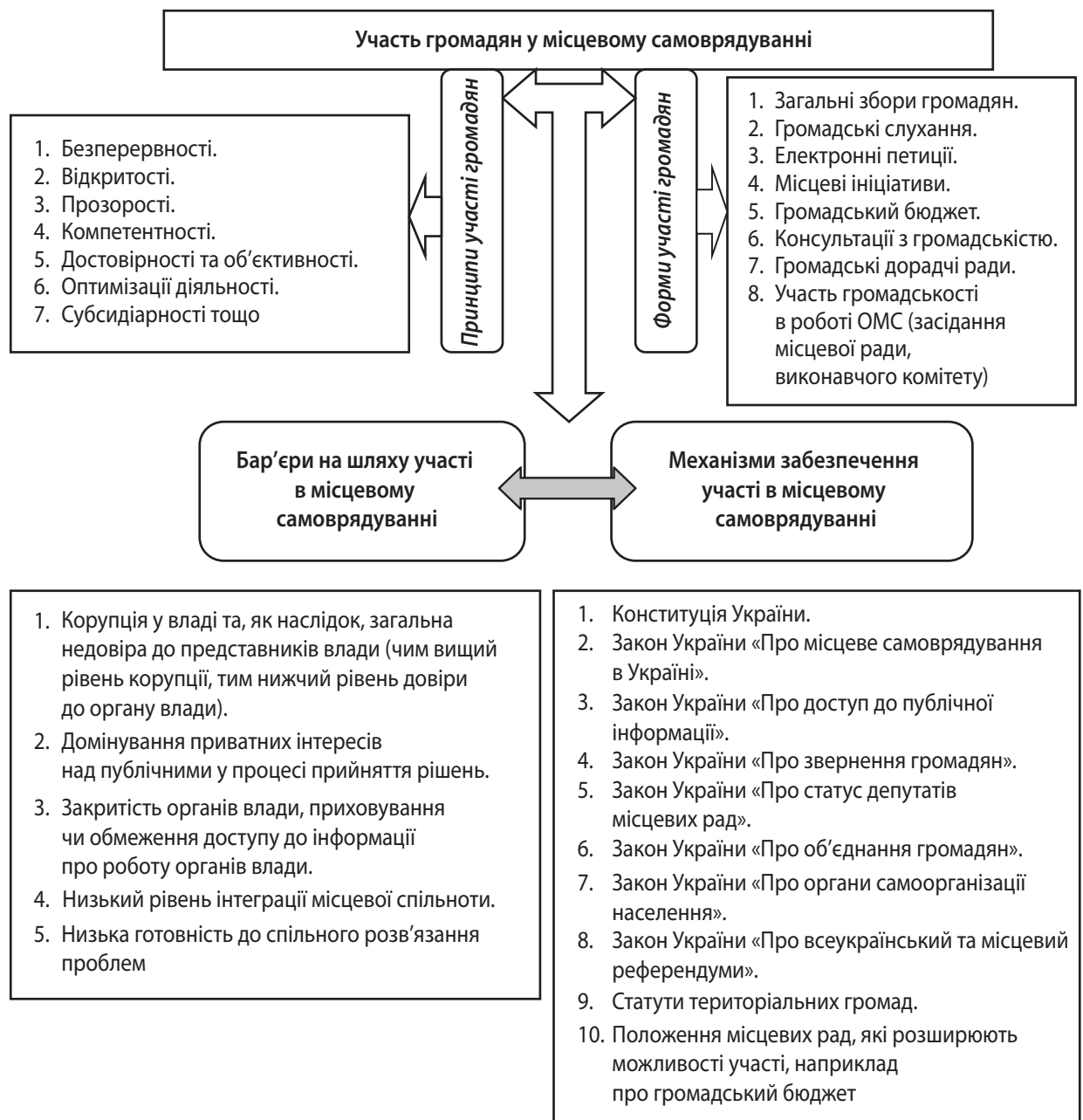

Рис. 2. Реалізація участі громадян у місцевому самоврядуванні

Джерело: систематизовано за [3; 6; 7].

REFERENCES

Arnstein, Sh. R. "A Ladder of Citizen Participation in USA". *Journal of the American Institute of Planners*, vol. 35, no. 4 (1969): 216-224.
DOI: <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Baimuratov, M. O., Batanov, O. V., and Prykhodko, Kh. V. "Munitsypalna reforma v Ukraini z pozysii teorii suchasnoho munitsypalizmu: u poshukakh doktrynalnoho optimumu" [Municipal Reform in Ukraine from the Standpoint of the Modern Municipalism Theory: Exploring Doctrinal Optimum]. *Visnyk Konstytutsiinoi Asamblei*, no. 2-4 (2013): 178-191.

Batanov, O. V., Kravchenko, V. V., and Prykhodko, Kh. V. "Partysypatyvna demokratiia v systemi mistsevoho samo-

vriaduvannia: problemy zakonodavchoho rehuliuвання" [Participatory Democracy in Local Government System: Problems of Legal Regulation]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, no. 9-10 (2014): 12-28. <https://core.ac.uk/download/pdf/233892247.pdf>

Boiarskyi, O. O. "Protsees rozshyrennia uchasti liudyny v mistsevomu samovriaduvanni cherez aktualizatsiiu fenomenologii normoproiektuvannia" [The Process of Expanding Human Participation in Local Self-Government through the Updating of Phenomenology of Norm-Project Activity]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 4 (2021): 6-23. DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2021.04.01>

Brovko, O. V. "Mistseve samovriaduvannia v Polshchi v konteksti demokratyzatsii krain Tsentralnoi ta Skhidnoi

Yevropy" [Polish Local Self-Government in the Context of Central and Eastern European States' Democratization]: *dys. ... kand. polit. nauk* : 23.00.02, 2018.

Dashkova, K. S. "Suchasnyi stan i napriamy naukovykh doslidzhen instytutizatsii vzaiemodii orhaniv publichnoi vlady z hromadskistiu" [Contemporary State and Destinations of Scientific Research of the Institutionalization of the Interaction of Public Authorities with the Public]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, no. 2 (2021): 25-32.
DOI: 10.34213/tp.21.02.03

Kuzhda, T., Halushchak, M., and Halushchak, O. "Formy ta mekhanizmy demokratii uchasti" [Forms and Mechanisms of Participatory Democracy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, no. 1 (2021): 15-25.
DOI: <https://doi.org/10.33108/sepd2021.01.015>

Kuznetsov, A. O., and Ihnatenko, L. Yu. "Partysypatyvna demokratiia: istorychni narysy" [Participatory Democracy: Historical Essays]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, no. 4 (2010): 95-100.

Kyrylenko, O., and Chaikovska, I. "Perspektyvy zaprovadzhennia biudzhetu uchasti v Ukraini na osnovi

zarubizhnoho dosvidu" [Prospects for the Introduction of the Participation Budget in Ukraine Based on Foreign Experience]. *Visnyk Ternopiiskoho natsionalno-ekonomichnoho universytetu*, no. 2 (2015): 86-100.

Molchanova, Yu. Yu. "Munitsypalne rehuliuвання zdiisнення chlenamy terytorialnoi hromady prava na uchast u mistsevomu samovriaduvanni" [Municipal Regulation of the Exercise by Members of the Territorial Community of the Right to Participate in Local Self-government]: *dys. ... kand. yuryd. nauk* : 12.00.02, 2019.

Naumkina, S. M., and Akhmerov, O. O. "Suchasni tendentsii rozvytku instytutu mistsevoho samovriaduvannia" [Current Trends of Development of the Institute of Local Government]. *Politykus*, no. 3 (2021): 62-69.
DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-3.10>

Vasylieva, N. V., and Boiko, O. P. "Rol partysypatyvnoi demokratii v pobudovi hromadianskoho suspilstva v Ukraini" [The Role of Participatory Democracy in Building Civil Society in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*, no. 2 (2015): 98-105. <http://visnyk.academy.gov.ua/wpcontent/uploads/2015/06/15.pdf>

УДК 005:338.4:336.717

JEL: L86; M11

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-117-125>

РОЗВИТОК МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ІТ-ПРОЄКТАМИ БАНКУ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

©2022 СТАНКЕВИЧ І. В., БОРИСЕВИЧ Є. Г., КЛІКІЧ С. Д.

УДК 005:338.4:336.717

JEL: L86; M11

Станкевич І. В., Борисевич Є. Г., Клікіч С. Д. Розвиток моделей управління ІТ-проєктами банку на інноваційних засадах

Мета статті полягає в розвитку теоретичних підходів і розробці практичних рекомендацій щодо моделей управління ІТ-проєктами банку на інноваційних засадах. У ході проведених досліджень визначено, що інноваційна діяльність банків надає нові можливості щодо їх прогресивного розвитку, але, разом із тим, посилює тиск з боку традиційних і нових конкурентів, що вимагає вироблення та прийняття нестандартних, швидких рішень, які стосуються стратегії розвитку банків. І для того, щоб не втрачати конкурентні переваги, банки повинні вдосконалювати свої операції та послуги, впроваджувати більш досконалі структури управління, які б дозволяли гнучко реагувати на мінливість зовнішніх умов функціонування, а також забезпечували б високу якість банківської діяльності, контроль витрат і ефективності. Головною ознакою сучасного банківського бізнесу є активне впровадження нових послуг і продуктів, що адресовані конкретним групам клієнтів, а саме: великим підприємствам, дрібним фірмам та окремим категоріям фізичних осіб, що можливо лише на основі впровадження певних інноваційних ІТ-проєктів. Втілення в життя таких проєктів сьогодні базується на розв'язанні методів управління проєктами, які дозволяють прораховувати ризики за рахунок поетапного виконання частин проєкту та повернення до минулих етапів. При цьому витратити додаткові кошти не потрібно, оскільки команда SCRUM виконує проєкт частинами, в заданий строк, що дозволяє коригувати минулі помилки без великих фінансових витрат. Універсальність запропонованої методології SCRUM забезпечує можливість її застосування для процесу управління ІТ-проєктами в діяльності підприємств та організацій різного рівня, форми власності, типу та сфери діяльності національної економіки, що і є напрямками подальших досліджень авторів статті.

Ключові слова: інноваційні методи управління, ІТ-проєкт, методологія SCRUM, ресурси проєкту, вартість проєкту.

Рис.: 7. *Табл.:* 1. *Формул.:* 1. *Бібл.:* 9.

Станкевич Ірина Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту та маркетингу, Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку (вул. Кузнечна, 1, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: arnika@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3937-9145>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/4267946/iryna-stankevych/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57131121100>

Борисевич Євгенія Георгіївна – старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу, Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку (вул. Кузнечна, 1, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: etigrova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4678-116X>

Клікіч Сергій Дмитрович – аспірант кафедри менеджменту та маркетингу, Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку (вул. Кузнечна, 1, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: klikich.s.d@gmail.com